

Dagens frågor 73

Mötet på Kuba

Till Havana på Kuba samlades i september representanter för 96 stater som anser sig tillhöra den tredje världen eller, kan man säga, sådana som inte ingår i stormaktsblocken. Efter rang och värdighet var de inkvarterade i beslagtagna villor eller förstatisgade hotell och de kördes, fortfarande efter rang, i amerikanska vrålåk av äldre modell eller tyska Mercedes eller rent av i ryskbyggda bilar av märke Fiat.

De lyssnade till inbjudaren Fidel Castro. I sitt hälsningsanförande gjorde denne ingen hemlighet av vart han som mötesordförande ville styra dem. Han prisade Sovjetunionen och underströk de broderliga relationer till Moskva, som han själv upplever. Han fördömde amerikansk imperialism och amerikanskt stöd till Kina. Han gjorde på det hela taget allt vad Storebror kunde vänta av honom.

Fidel Castros förhållande till Moskva var ju ingen hemlighet för de närvarande. Allt för många afrikanska stater har gjort bekantskap med kubanska soldater – numera bortemot 50 000 man – och deras livliga befriarverksamhet i sovjetisk tjänst för kommunismens utbredande. Som ersättning för sina militära insatser och för förlusten av några tusen dödade och många flera sårade kubaner kan Fidel Castro sälja Kubas sockerskörd till över världsmarknadspriser till öststaterna, vilkas befolkning alltså betalar. En välbeväpnad rysk infanteribrigad och ryskt flyg skyddar också välvilligt Kuba för den amerikanska imperialismen, medan landets soldater av dess diktator skickas till Afrika. Då USA emellertid inte visat några tendenser att angripa Kuba, används brigaden för stridsutbildning av kubanska förband. Detta är för övrigt innebörden av den ryska

militära närvaro på Kuba som amerikanerna på senare tid blivit så förvånande överraskade av.

I Havana gjorde den gamle president Tito sitt bästa för att hindra att den organisation av icke blockanslutna stater, som han själv varit med om att skapa, skulle urarta. Han lyckades inte. Organisationen finns, och varför skulle inte en ny anda kunna inblåsas i en gammal form? En helomvändning skedde visserligen inte med en gång, men den kommer, och om ett antal stater då går undan, så mycket värre för dem.

De utländska delegaterna i Havana hade all anledning att beundra de ansträngningar som gjorts för att göra deras vistelse komfortabel. Kostnaderna för mötet beräknas ha uppgått till omkring 70 miljoner dollars. Inte minst den fullständiga och nödvändiga upprustningen av de förfallna hotellen hade varit dyrbar. Till att lindra den allmänna bostadsnöden hade pengarna inte räckt, det kunde de själva lätt konstatera. Om de varit väl underrättade, bör de dock ha iakttagit att skolbarnen varit väl försedda om inte med mat och kläder så dock med skrivpapper och böcker. Till detta ändamål går som bekant de miljoner, som Sverige fortfarande troskyldigt betalar till det underutvecklade Kuba.

Att bita huvudet av skammen

Socialdemokraterna har ånyo lidit ett välförtjänt valnederlag och kommer sannolikt att för tre år framåt stå utanför ett mera avgörande inflytande på riksstyrelsen.

Om man minns deras valprogram med proms, avskaffande av indexregleringen av skatterna och allt annat, som skulle hända under de första 100 dagarna, är det allt skäl att draga en suck av lättnad.

Ett annat skäl till tacksam eftertanke över vad vi sluppit ifrån bereder de ständigt inlöpande nya och skrämmande uppgifterna om den hänsynslöshet, med vilken socialdemokraterna försöker utvidga sin maktapparat. Det är den apparaten – ett gigantiskt konglomerat av parti, fack och en mängd sk folk rörelser – som skulle ha härskat över oss alla om socialdemokraterna fått majoritet.

Ett alldeles färskt exempel visar hur socialdemokraterna kan agera när maktapparatens intressen är engagerade.

Socialdemokraterna har som bekant särskilt eftersträvat ett fast organisatoriskt grepp om landets pensionärer. Det har de fått genom sin organisation "Pensionärernas Riksorganisation" (PRO), som i dag har ca 400 000 medlemmar. Dess ledning – från kongress till styrelse och ombudsmannakår – är alltigenom socialdemokratisk, och i praktiken fungerar PRO som deras specialorganisation för åldringarna, ungefär som socialdemokratiska ungdomsförbundet gör för ungdomen. Det hör till spelet att PRO:s karaktär av partipolitisk apparat förtigs, när man söker anslag till den. Däremot talas klart språk internt, när man tror att ingen lyssnar.

Utåt försöker man till och med hävda att PRO är opolitisk. Klicken "politisk" har man i stället satt på en annan pensionärsorganisation, Sveriges Folkpensionärers riksförbund (SFR), för att förhindra kommunala anslag till den.

När så lunda en lokalavdelning av SFR i Norrköping nyligen begärde anslag från kommunen efter samma principer, som tillämpats beträffande PRO-avdelningen i kommunen, vägrade den sedan länge härskande socialdemokratiska majoriteten i kommunstyrelsen varje bidrag. SFR:s avdelning

var kantänka "politisk". Att SFR är landets äldsta pensionärsorganisation, att den på sin tid bildats av opolitiska pensionärer och att den alltid varit och är helt politiskt neutral spelade ingen roll. Den socialdemokratiska majoriteten vägrade tänka på att PRO långt senare bildats av medelålders socialdemokratiska ombudsmän och att den är en av socialdemokratiens maktpolitiska stöttepelare, kollektivansluten till ABF och särskilt viktig i valtider.

Nog vill det till stark förhärdelse för att bita huvudet av skammen på det sättet.

Den verkliga höjdpunkten i fråga om partipolitisk självtillräcklighet uppnådde man emellertid när socialdemokraterna i kommunstyrelsen uttalade att samtliga pensionärer gott kan ansluta sig till PRO. Just det! Så skulle vi ha blivit styrda, om valet gått illa.

Ny dolkstötslegend

I TV på kvällen den 16 september i år hävdade den socialdemokratiska partisekretären Sten Andersson innan röstsammanräkningen var avslutad att skatteschweizarna skulle avgöra valet. Förra riksdagsledamoten Nancy Eriksson (s) var någon dag senare inne på samma tema. Det är gräsligt att 1 500 personer som flytt Sverige av skatteskal skall få avgöra utgången, menade hon.

Den socialdemokratiska regeringen var på sin tid aldrig särskilt intresserad av att ge utlandssvenskarna rösträtt. Orsaken var att man befarade att merparten skulle stödja något av de borgerliga partierna. Visst fog för den bedömningen hade man onekligen. Teorin att den socialdemokratiska regeringen i Sverige var världsbäst i alla avseenden pulvriserades nog för de flesta av dem som fick tillfälle att anlägga internationella perspektiv. Före 1967 saknade följaktligen alla

utlandssvenskar rösträtt. Då föreslogs att de skulle tillåtas rösta i riksdagsvalen om de var svenska medborgare och hade varit kyrkobokförda i Sverige något av de senaste fem åren. Det var en halvmesyr, som förblev även sedan femårsgränsen 1976 förlängts till sju år. Först efter den borgerliga trepartiregeringens tillkomst utsträcktes utlandssvenskarnas rösträtt till att omfatta – vilket borde varit självklart – alla som var svenska medborgare.

När socialdemokraterna i besvikelsen över det uteblivna regeringsskiftet skyller på utlandssvenskarna och kallar dem för skattesmitare, gör de sig skyldiga till smutskastning mot en viktig folkgrupp. Den omfattar affärsmän och anställda vid bl a svenska dotterbolag utomlands, som gör ovärderliga insatser för vårt lands export. Den omfattar diplomater som främjar svenska intressen runt om i världen. Den omfattar personer som är verksamma inom internationella organisationer och i det svenska u-hjälpsarbetet, bl a inom SIDA:s ram. Den omfattar missionärer. Det är dessa medborgarkategorier som avhånas och smädas därför att de kan förmodas ha röstat borgerligt och därför att det bland dem också finns en och annan som lämnat hemlandet av skatteskäl, något som är fullt lagligt.

I Sverige har även intagna vid exempelvis fängvårdsanstalter rätt att rösta i riksdagsvalen. Det har socialdemokraterna ingenting att invända mot. Men när laglydiga svenska medborgare, som är bosatta i andra länder, tillåts rösta och gör det, då gnäller man i högan sky. Då används de till att skapa en ny dolkstötslegend.

Ett lovvärt initiativ

Kommunala bidrag spelar i dag en avgörande

roll i den lokala föreningsverksamhetens ekonomi. År 1977, då kommundepartementet gjorde en sammanställning, uppgick de till 612 miljoner kronor. I detta belopp inräknades då inte räntesubventioner och liknande. Någon undersökning rörande landstingens motsvarande bidrag föreligger ej. De statliga bidragen till föreningar och organisationer med lokal verksamhet utgjorde budgetåret 1977/78 1 665 miljoner kronor.

Totalt kommer denna del av organisations-Sverige att i år erhålla sammanlagt drygt 3 000 miljoner kronor från staten, landstingen och kommunerna. Beloppen fördelas efter skilda grunder; medlemstal, antal studiecirkelar, projektomfattning osv. I andra fall har bestämmelserna skräddarsyttts för att passa vissa organisationers struktur och verksamhet. Ytterligare stöd utgår i form av räntesubventioner, amorteringsfrihet eller subventioner som över huvud taget ej redovisas officiellt.

Organisationernas och föreningarnas möjlighet att överblicka tillgängliga bidrag och utnyttja tekniken att söka dem är högst skiftande. Tillsammans skapar dessa förhållanden betydande skiljaktigheter och orättvisor.

Samtidigt som våra fullmäktigeförsamlingar startar en ny period och ett stort antal nyvalda ledamöter tar plats i kommunfullmäktige och landsting har Forum för Samhällsdebatt tagit initiativ till en kartläggning och en regelsamling för bidrag till den lokala föreningsverksamheten. Det sker i en broschyr "Maktapparaten (s) i kommunerna – en orientering", ställd till förtroendevalda i kommun och landsting.

Broschyren ägnar de föreningar och organisationer som ingår i den socialdemokratiska maktapparaten särskild uppmärksamhet.

Tre skäl härför anges. De har i regel varit först, de är ofta störst och dessutom har socialdemokraterna många gånger utnyttjat sin majoritetsställning i kommun och lands-ting till de egna föreningarnas och organisationernas fördel.

Forum för Samhällsdebatts kartläggning och sammanfattning av de erfarenheter som vunnits ute i kommunerna utmynnar i några enkla och klara regler,

- Gör bidragen generella samt bidragsreglerna lättfattliga och överskådliga
- Kontrollera att alla bidragsberättigade föreningar och organisationer informeras
- Undvik projektbidrag
- Medverka till att de av kommunen lämnade bidragen redovisas på ett enhetligt sätt och att de både i budget och slutredovisning får en samlad översiktlig redovisning. Kräv också redovisning av mottagarna.

En fyllig exempelsamling illustrerar behovet av att de kommunala förtroendemännen ägnar dessa frågor större uppmärksamhet. Ett från skattebetalarnas synpunkt mindre tilltalande exempel utgör Motala kommuns bidrag och redovisningen – eller snarast bristen på redovisning – av dessa. Eller tag exemplet med begreppet medlemsantal, ett till synes entydigt och invändningsfritt begrepp. Den svenska medelkommunen har i dag c:a 19 800 invånare i åldern 18–70 år, dvs huvuddelen av dem som utgör underlag för studieförbundens verksamhet. Enligt ABF:s officiella medlemsuppgifter har man i samma medelkommun 24 100 medlemmar! Den av ABF hävdade definitionen för vem som är medlem kan givetvis inte läggas till grund för kommunernas beslut.

Från Canterbury till Uppsala

Det kan synas ganska likgiltigt ur svensk synpunkt vem som är ärkebiskop i Canterbury. Denne är inte ens formellt den engelska kyrkans ledare. Han sitter på en post om vars innehavare det sagts att hans enda verkliga makt ligger i vad han har att säga. Den nyutnämnde ärkebiskopen, biskop Robert Runcie som började sin bana som gardesofficer och som har rätt att bära sin tapperhetsmedalj, lär enligt goda källor ha ett och annat att säga om Kyrkornas världsråd. Eftersom förbindelserna mellan Canterbury och Uppsala brukar vara goda, finns det skäl att hoppas att man på det senare stället är villig att lyssna.

Här i Svensk Tidskrift har vi – utan anspråk på biskoplig auktoritet – haft tillfälle att bidra till analysen av öststatsinflytandet på Kyrkornas världsråd. Detta har tagit sig ganska märkliga utslag i svenska kyrkans officiella organ Vår kyrka. Att sådant kan ha skett av godtrogenhet och politisk okunnighet behöver emellertid inte betvivlas, och då nu ett redaktörsskifte skett i Vår kyrka, skall vi inte strö salt i såren.

Men kritiken växer. En medarbetare i Economist har i våras gjort en utredning och kommit till samma resultat: Kyrkornas världsråd styrs i en anda som är starkt vinklad till kommunistländernas förmån. Bruket av ordet "imperialismen" ger som vanligt klart utslag. När det alltid och enbart används för att fördöma västmakterna och aldrig ens i den minsta skala riktas mot den ryska imperialismen och förtrycket i öststaterna, då är det uppenbart vem som bidragit med inspirationen. Det är enfaldigt eller, värre, ohederligt att förneka sådana fakta.

Från ett engelskt möte berättas att några ungdomar ställde sig upp och frågade närva-

rande kyrkliga dignitärer varför dessa som representanter för kyrkan tillrådde att man skulle fördöma diktaturen i Chile. Svaret blev att denna ju var ond. Men ungdomarna menade att sådant behövde de inte höra av kyrkan; de kunde tänka själva. Kyrkan borde däremot ägna sig åt att lära ut mer av den kristna etik, den moral, som skulle hjälpa dem att på ett riktigt sätt bedöma vad som hänt i Chile.

Kanske något att tänka på i Uppsala i dessa kärnkraftstider?

Två fysionomier

Svensk Tidskrift har i detta nummer ägnat sin sedvanliga bild åt den nye talmannen Ingemund Bengtsson. Porträttet visar en fysionomi, som utstrålar soliditet; han kan också förväntas föra talmansklubban med samma säkra hand som företrädaren Henry Allard.

Men därför skall man inte tro att hans personlighetstyp är identisk med företrädarens. Ingemund Bengtsson är nämligen – vilket alla vet som haft tillfälle att göra hans bekantskap – något av en filur bakom den älskvärda fasaden. Det är därför anledning för de borgerliga att hålla ögonen på den nye talmannen, så att man inte råkar ut för, skall vi säga, överraskningar. Han gav själv en varning i den riktningen redan under proceduren med bytet av statsminister. När de borgerliga inte omgående kunde enas om statsministerkandidat tillät han sig att fösa på dem genom att i mycket klara ordalag hota med att ge hr Palme uppdraget. Hr Allard hade med säkerhet inte agerat på det sättet och åtminstone inte uttryckt sig så

oförblommerat. Hr Bengtsson fortsatta hantering av talmansämbetet blir alltså spännande att följa.

En annan bemärkt politisk fysionomi, som det inte längre är lika spännande att följa, är hr Palmes. Han har ända sedan Tage Erlander i ett anfall av oförstånd gjorde honom till sin efterträdare varit den mest intressanta gestalten i svensk politik. Han har ju till synes allt, som kan göra en människa till en stor politiker – naturlig fallenhet för politisk taktik, blixtsnabb och rakknivsskarp intelligens liksom enorm arbetsförmåga och arbetsglädje. Men ändock fattas något väsentligt.

Hans stora fel är att han saknar gemyt och generositet. Hur välgörande skulle det inte ha varit för den politiska umgängestonen i den svenska demokratin – för att inte tala om synen på honom som politiker – om han kunnat förmå sig till att uppriktigt gratulera motståndarna i valsegern och ge dem sina välgångsönsknningar. Det är ingen politisk plikt i detta land att hata varandra – tvärtom finns det dessbättre en stark tradition av förståelse och uppskattning tvärs över stridslinjerna. Men den traditionen tycks vara främmande för hr Palme.

Han har i stället genomgått en utveckling, som ur mänsklig synpunkt är beklaglig: från debutårens profil av ung örn till den senaste valrörelsens väsende Calibangestalt. Ur politisk synpunkt, nämligen från den borgerliga sidan sett, har denna utveckling naturligtvis varit till fördel. Olof Palme framstår numera rentav som borgerlighetens största propagandatillgång.